

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΝΙΚΟ ΛΟΓΟ: ΜΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Μαριάνθη Γεωργαλίδου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου,
Ελλάδα

georgalidou@rhodes.aegean.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε αυτή τη μελέτη εξετάζονται αντιπαραθετικά μια απομαγνητοφωνημένη δημοσιογραφική συνέντευξη και αποσπάσματα του κειμένου των πρακτικών μιας δίκης. Στο θεσμικό πλαίσιο του δημοσιογραφικού και του δικανικού λόγου αντίστοιχα αναλύεται η διαπραγμάτευση περιστατικών άσκησης βίας και η συνακόλουθη απόπειρα απόδοσης ευθυνών στους εμπλεκόμενους μέσα από την κατασκευή εναλλακτικών αφηγήσεων (Kompter 2006, Heffer 2010). Συγκεκριμένα, αναλύονται οι ερωτηματικές δομές που επιλέγονται και απευθύνονται από δικηγόρους και δημοσιογράφους σε μάρτυρες και συνεντευξιαζόμενους και η ανταπόκριση σε αυτές (Clayman & Heritage 2002, Tracy & Robles 2009, Holt & Johnson 2010, Ehrlich 2010). Με βάση την ανάλυση, επισημαίνονται οι ομοιότητες των επικοινωνιακών στρατηγικών που διατρέχουν δύο είδη δημόσιου λόγου διαφορετικών ως προς την πλαισίωση και τη συγκρότησή τους.

Λέξεις κλειδιά: Δημοσιογραφικός λόγος, Δικανικός λόγος, Ερωτήσεις/ Απαντήσεις, Ταυτότητα

1. Εισαγωγή

Στο πλαίσιο δύο απομακρυσμένων ως προς τον τόπο και το χρόνο γεγονότων που πρόσφατα απασχόλησαν την επικαιρότητα -τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στην Αθήνα και τον τραυματισμό του Jody Mc Intyre στο Λονδίνο κατά τη διάρκεια επεισοδίων με τις αστυνομικές δυνάμεις- έγινε απόπειρα δημιουργίας εναλλακτικών αφηγήσεων με στόχο την ενοχοποίηση των θυμάτων και τον συνακόλουθο επιμερισμό της ευθύνης ανάμεσα σε δράστες και θύματα. Αυτές προέκυψαν με αφορμή την εξέταση των μαρτύρων από τους συνηγόρους υπεράσπισης στη δίκη Γρηγορόπουλου και τη συνέντευξη του Mc Intyre σε δημοσιογράφο του BBC. Στο πλαίσιο της Ανάλυσης του Δημοσιογραφικού και του Δικανικού Λόγου, στη μελέτη αυτή αναλύονται αντιπαραθετικά το απομαγνητοφωνημένο κείμενο της συνέντευξης Mc Intyre και αποσπάσματα των πρακτικών της δίκης Γρηγορόπουλου. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι ερωτηματικές δομές και η ανταπόκριση σε αυτές σε σχέση με τη συνεργατικότητα ή την αντίσταση που επιδεικνύει ο ερωτώμενος. Αναλύονται οι ερωτηματικές εκφορές στο πλαίσιο των αλληλουχιών που εμφανίζονται (Clayman & Heritage 2002, Holt & Johnson 2010, Tracy & Robles 2009), και οι απαντήσεις κυρίως σε ότι αφορά την αντίσταση που προβάλλεται σε αυτές από την πλευρά του συνεντευξιαζόμενου ή του εξεταζόμενου μάρτυρα αντίστοιχα (sequential analysis). Επίσης, προσδιορίζεται η λειτουργία τους σε ό,τι αφορά την κατασκευή εναλλακτικών αφηγήσεων για τα γεγονότα που εξετάζονται (Kompter 2006, Heffer 2010). Οι αλληλουχίες ερωτήσεων/ απαντήσεων συνδέονται με την οργάνωση του λόγου στο πλαίσιο δημοσιογραφικών και νομικών διαδικασιών αντίστοιχα, καθώς και με την απόπειρα κατασκευής της ταυτότητας του ερωτώμενου ως μη αξιόπιστου μάρτυρα των γεγονότων. Με βάση την ανάλυση, επισημαίνονται οι ομοιότητες των επικοινωνιακών στρατηγικών που διατρέχουν δύο είδη δημόσιου λόγου, τα οποία διαφέρουν σημαντικά ως προς την πλαισίωση και τη συγκρότησή τους.

1.1 Πολιτική Δημοσιογραφική Συνέντευξη/ Ποινική Δίκη

Η πολιτική δημοσιογραφική συνέντευξη, και συγκεκριμένα η συνέντευξη που μεταδίδεται κατά τη διάρκεια δελτίων ειδήσεων, αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης κατά τις τελευταίες δεκαετίες στο πλαίσιο της ανάλυσης του δημοσιογραφικού λόγου (Clayman & Heritage 2002). Τα βασικά ερωτήματα που τίθενται κατά την ανάλυση αφορούν τη διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους η συνομιλιακή

οργάνωση και οι επικοινωνιακές πρακτικές των συμμετεχόντων διαμορφώνουν κατά τρόπο δυναμικό τον ίδιο τον θεσμό της πολιτικής δημοσιογραφίας. Μέσα από καθημερινές συνομιλιακές πρακτικές (την εναλλαγή των ομιλητών στο βήμα, την εισαγωγή νέου θέματος, τη διαδικασία της διόρθωσης, τα ζεύγη των ερωταπαντήσεων, κ.τ.λ.), οι συμμετέχοντες στη διαδικασία της συνέντευξης κατασκευάζουν τους θεσμικούς τους ρόλους και επιδιώκουν την εκπλήρωση επικοινωνιακών στόχων που συνδέονται με την πολιτική τοποθέτηση του μέσου (συχνά άρρητη) και του ιδεολογικού και πολιτικού χώρου που εκπροσωπούν. Η πολιτική δημοσιογραφική συνέντευξη διαρθρώνεται με βάση τη διαδοχική εναλλαγή συνεντευκτών και συνεντευξιαζόμενων στο βήμα σε αντιστοιχία με την εκφώνηση ερωτηματικών και απαντητικών εκφορών κατά τις οποίες τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμμετεχόντων παραμένουν δεδομένα και η αντιστροφή των συνομιλιακών ρόλων αυστηρά περιορισμένη. Σε αυτή τη διαδικασία, τα συνομιλιακά δικαιώματα των συμμετεχόντων καθώς και η επιδιωκόμενη από αυτούς κατασκευή ταυτοτήτων αποδεκτών κατά τον μέγιστο βαθμό από τα ακροατήρια στα οποία απευθύνονται συντείνουν στην πραγμάτωση του θεσμού ως ενός διακριτού συνομιλιακού κειμενικού είδους. Η πολιτική δημοσιογραφία λοιπόν, συνδέεται με την οργάνωση του λόγου σε συνάρτηση με την επιδιωκόμενη επίτευξη των πολιτικών στόχων των εμπλεκόμενων μερών και ως εκ τούτου με τις πολιτικές λειτουργίες των κοινωνιών που υιοθετούν τον θεσμό. Η ανάγκη διερεύνησης των μηχανισμών που ενεργοποιούνται κατά τη διεξαγωγή των πολιτικών συνεντεύξεων συνδέεται επίσης, με τη δυνατότητα των απομακρυσμένων αποδεκτών του μεταδιδόμενου επικοινωνιακού συμβάντος να κατανοήσουν και να τοποθετηθούν κριτικά απέναντι στα τεκταινόμενα.

Αντίστοιχα, πέραν των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της διαδικασίας σε συνάρτηση με το νομικό πλαίσιο το οποίο βρίσκεται σε ισχύ σε διαφορετικές χώρες και συστήματα απονομής της δικαιοσύνης, η δικαστική διαδικασία αποτελεί ένα κειμενικό είδος με διακριτά χαρακτηριστικά σε ότι αφορά την οργάνωση του λόγου για την οποία ακολουθείται μια σειρά διαδικασιών και τελετουργικών που προβλέπονται από την εκάστοτε νομοθεσία. Σε αυτό το πλαίσιο αυτό ορίζονται οι επιτελεστικές λεκτικές πράξεις μέσω των οποίων, και εφόσον εκφωνηθούν, ξεκινούν και διεκπεραιώνονται τα επιμέρους στάδια της διαδικασίας μιας δίκης. Επίσης, ορίζονται τα συνομιλιακά δικαιώματα των συμμετεχόντων στη διαδικασία. Ορίζεται ποιος έχει το δικαίωμα να απευθύνει ερωτήσεις, σε ποιον, σε ποιο σημείο της διαδικασίας και με ποιο περιεχόμενο. Από τη θεσμοθετημένη κατανομή του λόγου στο πλαίσιο της ανακριτικής και δικαστικής διαδικασίας προκύπτουν άνισα συνομιλιακά δικαιώματα για τους συμμετέχοντες. Για παράδειγμα, οι συνήγοροι θέτουν ερωτήσεις και οι εξεταζόμενοι απαντούν χωρίς να είναι δυνατόν να αντιστραφεί η διαδικασία. Κατά το σύνολο των ανακριτικών και δικαστικών διαδικασιών και μέσω της εξέτασης των μαρτύρων επιχειρείται η αφηγηματική ανακατασκευή των γεγονότων που συνδέονται με την υπόθεση που συζητείται. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την απόπειρα κατασκευής ανταγωνιστικών αφηγήσεων από τους αντιδίκους και τους εκπροσώπους τους (Kompter 2006, Heffer 2010).

Η πολιτική δημοσιογραφική συνέντευξη και η διαδικασία εξέτασης μαρτύρων φαίνεται να παρουσιάζουν σημαντικές αναλογίες ως προς τη δομή και τη στόχευση του παραγόμενου λόγου. Καταρχάς, εντοπίζονται αναλογίες σε ότι αφορά τα συνομιλιακά δικαιώματα των συμμετεχόντων. Και οι δημοσιογράφοι, όπως και οι συνήγοροι, θέτουν τις ερωτήσεις, τις οποίες οι συνεντευξιαζόμενοι και οι μάρτυρες καλούνται να απαντήσουν. Και στα δύο συμβάντα υπάρχει ελάχιστη δυνατότητα αντιστροφής αυτών των ρόλων. Στην πολιτική δημοσιογραφία κυριαρχεί το στερεότυπο του αμερόληπτου δημοσιογράφου η/ο οποίος- εκ μέρους του ακροατηρίου του- επιδιώκει να θέσει τον συνομιλητή του προ ερωτήσεων τέτοιων ώστε να τον/την οδηγήσει στην αποκάλυψη των απώτερων κινήτρων για τις επιλογές και τη δράση του. Σε αυτή την απόπειρα και η/ο δημοσιογράφος όπως και η/ο συνήγορος έμμεσα κατασκευάζει εναλλακτικά σενάρια. Δημοσιογράφος και δικηγόρος απευθύνονται στο κοινό (θεατές-ακροατές/ δικαστές-ενόρκους) μέσω του συνομιλητή τους, εφόσον αυτό πρέπει να πείσουν για την αναγκαιότητα της επιλογής τους και/ή την ορθότητα του προβαλλόμενου σεναρίου (Matoesian 2005, Ehrlich 2010). Επίσης, όπως ο συνήγορος κατά τη διεξαγωγή μιας δίκης δεν μπορεί να ισχυριστεί ίδια γνώση των γεγονότων, των οποίων η περιγραφή πρέπει να προκύψει από το λόγο των μαρτύρων, το επικρατών μοντέλο στην πολιτική δημοσιογραφία είναι αυτό του αμερόληπτου δημοσιογράφου ο οποίος θέτει και διαπραγματεύεται με επιμονή δύσκολα ερωτήματα διατηρώντας όμως την ουδετερότητα του (Clayman & Heritage 2002). Μέσα από το πρίσμα αυτών των παρατηρήσεων εξετάζονται οι ερωτηματικές και απαντητικές εκφορές στο πλαίσιο του δημοσιογραφικών και του δικανικών κειμένων αντίστοιχα.

1.2 Ερωτήσεις και απαντήσεις στο δημοσιογραφικό και δικανικό λόγο

Με αφετηρία τη θέση ότι “οι κοινωνικοί θεσμοί κατασκευάζονται δια του λόγου”, και μάλιστα σε άμεση συνάρτηση με τη μέθοδο με την οποία οι συμμετέχοντες διαχειρίζονται την εναλλαγή τους στο

βήμα (Clayman & Heritage 2002: 21), σε αυτή τη μελέτη εξετάζονται οι ερωτηματικές δομές που επιλέγονται και απευθύνονται από δικηγόρους και δημοσιογράφους σε μάρτυρες, αντιδίκους και συνεντευξιαζόμενους αντίστοιχα. Οι ερωτηματικές δομές που εκφωνούνται θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- ερωτήσεις μερικής αγνοίας (ανοιχτού τύπου/ Wh-q)
- ερωτήσεις ολικής αγνοίας (κλειστού τύπου/ Yes/no-q)
- βεβαιωτικές προτάσεις με προσλεκτική ισχύ ερώτησης ολικής αγνοίας (με ή χωρίς ερωτηματικό επιτονισμό)
- ερωτήσεις (είτε ανοιχτού είτε κλειστού τύπου) που εισάγονται με
 - βεβαιωτική/ες πρόταση/εις ή πλάγιο λόγο
 - αναδιατύπωση (formulation)
 - παράφραση ή επανάληψη του περιεχομένου προηγούμενων συνεισφορών

(Clayman & Heritage 2002, Tracy & Robles 2009).

Αναλυόμενες στο πλαίσιο των αλληλουχιών που εμφανίζονται (sequential analysis), οι ερωτηματικές εκφορές συνδέονται με την οργάνωση του λόγου στο πλαίσιο δημοσιογραφικών και δικανικών διαδικασιών. Με βάση την οργάνωση των *προτιμήσεων* (preference), οι ερωτήσεις φέρουν το βάρος μιας προσδοκίας (Clayman & Heritage 2002: 13), περιορίζοντας τις παραμέτρους επιλογής στην κατεύθυνση της προτιμητέας απαντητικής εκφοράς. Ασκούν δηλαδή, πίεση στον ερωτώμενο ώστε να επιλέξει εκείνη την εκδοχή που συμφωνεί με το προβαλλόμενο σενάριο, ή την άμεσα ή έμμεσα διατυπωμένη άποψη του συνομιλητή του. Στο πλαίσιο των δικανικών διαδικασιών κατά κύριο λόγο, οι ερωτήσεις λειτουργούν εργαλειακά για την κατασκευή εναλλακτικών αφηγήσεων για τα γεγονότα που εξετάζονται (Kompter 2006, Heffer 2010), καθώς και για την ενδεχόμενη απόπειρα κατασκευής της ταυτότητας των αντιδίκων ως μη αξιόπιστων μαρτύρων. Οι συνήγοροι ως εκ τούτου, θέτουν ερωτήσεις ώστε όχι μόνο να εκμαιεύσουν τη μαρτυρία των εξεταζόμενων αλλά και να κατασκευάσουν μια αξιόπιστη εκδοχή/ αφήγηση για τα γεγονότα, τέτοια ώστε να υποστηρίξει τα συμφέροντα των πελατών τους, συχνά υπονομεύοντας την αξιοπιστία των αντιδίκων (Matoesian 2005 & Ehrlich 2010). Αν και αυτό δεν ισχύει σε κάθε περίπτωση στη δημοσιογραφική συνέντευξη (βλ. deferential και aggressive-adversarial styles of questioning, Clayman & Heritage 2002), η πίεση για υψηλές ακροαματικότητες και η ενδεχόμενη ρητή ή υπόρρητη διαφορά της πολιτικής αφετηρίας μέσου/ δημοσιογράφων και συνεντευξιαζόμενων συνήθως οδηγούν στην πιο επιθετική μορφή δημοσιογραφικής συνέντευξης, η οποία σημειωτέον δημιουργεί εκείνα τα δημοσιογραφικά γεγονότα τα οποία σχολιάζονται ως αυτοτελείς ειδήσεις.

Οι γλωσσικές επιλογές των μαρτύρων ή των συνεντευξιαζόμενων στην απαντητική συνεισφορά τους εξετάζονται για τη συνεργατικότητα, ή την αποφυγή και την αντίσταση που επιδεικνύεται και την αποδοχή ή απόρριψη του σεναρίου που έμμεσα κατασκευάζει ο/η συνήγορος ή ο/η δημοσιογράφος. Επίσης, καθώς η αναγωγή σε μύθους και στερεότυπα (π.χ. η αμφιλεγόμενη σεξουαλική συμπεριφορά γυναικών θυμάτων βιασμού (Matoesian 2005 & Ehrlich 2010), ή η βίαιη συμπεριφορά των νέων που συμμετέχουν σε συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας) προκύπτει από τις *προϋποθέσεις* (presuppositions) και τις *συνεπαγωγές* (entailments) που ενεργοποιούνται με την επιλογή σημασιολογικά και πραγματολογικά φορτισμένων φραστικών δομών για την κατασκευή της ερωτηματικής εκφοράς. Η αποδοχή ή η απόρριψη τους από τον αποδέκτη, κατασκευάζεται γλωσσικά μέσω της συμμόρφωσης ή μη με την *προτίμηση* για ευθυγράμμιση με την ατζέντα που θέτει ο συνεντευκτής μέσω της ερωτηματικής του συνεισφοράς.

Τα κείμενα που αναλύονται στη συνέχεια συνδέουν τα παραπάνω ζητήματα με συγκεκριμένα συμβάντα, η διαπραγμάτευση των οποίων αναδεικνύει ζητήματα που αφορούν τη συγκρότηση και τη λειτουργία του δημόσιου λόγου στο πλαίσιο δημοσιογραφικών και δικανικών πρακτικών.

1.3 Τα γεγονότα, τα κείμενα και τα ζητήματα που αυτά θέτουν

Η δολοφονία του δεκαπεντάχρονου Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στην Αθήνα και ο τραυματισμός του εικοσάχρονου Jody Mc Intyre που πάσχει από σοβαρή εγκεφαλική παράλυση στο Λονδίνο κατά τη διάρκεια επεισοδίων με τις αστυνομικές δυνάμεις και οι θεσμικές διαδικασίες που επακολούθησαν θέτουν *πολλαπλά ζητήματα* για τον τρόπο διαχείρισης της βίας στο δημόσιο λόγο και μάλιστα πέρα από εθνικά σύνορα και δεδομένα κοινοτικά/ πολιτισμικά όρια. Οι διαφορές ανάμεσα στα δύο γεγονότα είναι προφανείς: ο τόπος, ο χρόνος, το αποτέλεσμα, το θεσμικό πλαίσιο. Οι ομοιότητες πάλι αποτελούν το ζητούμενο αυτής της μελέτης. Για την ανάδειξή τους θα χρησιμοποιήσω ως υλικό το λόγο όπως

καταγράφηκε στα επίσημα πρακτικά της δίκης Γρηγορόπουλου και το απομαγνητοφωνημένο κείμενο της συνέντευξης Mc Intyre στο BBC¹. Και τα δύο γεγονότα έγιναν αντικείμενο έντονης δημόσιας συζήτησης για τις στρατηγικές λόγου των συμμετεχόντων σε αυτά². Το πρώτο ζήτημα που τέθηκε αφορά την προσπάθεια -από τους συνηγόρους υπερασπίσεως στην εν λόγω δίκη και του δημοσιογράφου που διεξήγαγε τη συνέντευξη- επιμερισμού των ευθυνών ανάμεσα σε θύτες και θύματα και την επιχειρούμενη ενοχοποίηση των ίδιων των θυμάτων με βάση την επικαλούμενη πολιτική τους ταυτότητα και την από αυτήν απορρέουσα υποτιθέμενη βίαιη συμπεριφορά τους. Το δεύτερο αφορά την απόπειρα εκτροπής της δημόσιας συζήτησης από το ζητούμενο της, δηλαδή την αυταπόδεικτη από τα καταγεγραμμένα γεγονότα- ένα θάνατος, ένα βίντεο- άσκηση βίας από τις δυνάμεις του ελέγχου και της καταστολής της. Το τρίτο αφορά το ίδιο το φαινόμενο της βίας και του λόγου για τη βία στα σύγχρονα αστικά περιβάλλοντα στο πλαίσιο σημαντικών αλλαγών που συντελούνται σε όλα τα επίπεδα της ζωής (π.χ. οικονομικές σχέσεις, μετανάστευση) και μεταβάλλουν τον κοινωνικό ιστό και τις δυναμικές που συνδέονται με τη συμπεριφορά των πληθυσμών τους. Τα δύο τελευταία υπερβαίνουν τα όρια της παρούσας μελέτης.

Στη συνέχεια, μέσα από την ανάλυση των συνομιλιακών ζευγών των ερωταπαντήσεων στην περίπτωση της συνέντευξης Mc Intyre και των απαντήσεων μαρτύρων αλλά και άλλων περιστατικών λόγου όπως καταγράφονται στα επίσημα πρακτικά της δίκης Γρηγορόπουλου, θα προσπαθήσω να αναδείξω αναλογίες στις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται τόσο από τους συνηγόρους και τον δημοσιογράφο όσο και την αντίσταση σε αυτές όπως καταγράφεται στο λόγο του Mc Intyre και των εξεταζόμενων μαρτύρων στο πλαίσιο της δίκης.

2. Ανάλυση

2.1 Η συνέντευξη Mc Intyre (Παράρτημα 1)

Οι ερωτηματικές εκφορές που απευθύνονται από τον δημοσιογράφο στον συνεντευξιζόμενο στην συγκεκριμένη συνέντευξη (σύνολο: 13) αποτελούν ανοιχτού ή κλειστού τύπου ερωτήσεις οι οποίες είτε εισάγονται με βεβαιωτικές προτάσεις ή αποτελούν βεβαιωτικές προτάσεις με ή χωρίς ερωτηματικό επιτονισμό. Εξαιρέση αποτελούν τα ζεύγη 3-4 και 29-30³, τα οποία εισάγονται με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις χωρίς εισαγωγή, καθώς και το ζεύγος 21-22 που εισάγεται με ερώτηση κλειστού τύπου, οι οποίες απαντώνται κατά τρόπο συνεργατικό. Οι υπόλοιπες δέκα ερωτηματικές εκφορές αποτελούν ανοιχτού (σειρές 5, 7, 15, 23) και κλειστού τύπου ερωτήσεις (σειρές 9, 13, 19) που εισάγονται με βεβαιωτικές προτάσεις και βεβαιωτικές προτάσεις με ή χωρίς ερωτηματικό επιτονισμό (σειρές 11, 25, 27) με προσδοκώμενη ανταπόκριση την επιβεβαίωση ή άρνηση του σεναρίου που προβάλλεται σε αυτές.

Μέσω των βεβαιωτικών δομών που προηγούνται των ανοιχτού τύπου ερωτήσεων μεταφέρονται οι δηλώσεις της αστυνομίας (σειρές 5 και 15), επισημαίνεται ο χρόνος που έχει παρέλθει από το συμβάν (σειρά 7) και παραφράζονται προηγούμενες δηλώσεις του συνεντευξιζόμενου (σειρά 23). Στις τρεις πρώτες περιπτώσεις τίθεται σε αμφιβολία η σπουδαιότητα του περιστατικού, εφόσον ισχύει η *προϋπόθεση* ότι το θύμα δεν ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία και δεν αντέδρασε με βάση τα νόμιμα δικαιώματά του σε χρόνο προγενέστερο της συνέντευξης. Στη σειρά 23, η με υποθετικό λόγο μεταφορά των ισχυρισμών του συνεντευξιζόμενου (*αν ισχυρίζεστε ότι..*) ενεργοποιεί την επιστημική διάσταση της τροπικότητας, μεταθέτοντας την ευθύνη για την αλήθεια των ισχυρισμών για την άσκηση βίας εναντίον του από τον ομιλητή στον αποδέκτη.

Μέσω των βεβαιωτικών δομών που προηγούνται των κλειστού τύπου ερωτήσεων μεταφέρεται η υπόθεση ότι ο συνεντευξιζόμενος κινήθηκε επιθετικά, χωρίς να προσδιορίζεται η πηγή των ισχυρισμών (σειρά 9), ένα κείμενο της εφημερίδας Observer στο οποίο αναφέρεται ως *διαδικτυακός ριζοσπάστης* (σειρά 13), καθώς και η προσωπική μαρτυρία του συνεντευκτή για ρίψεις αντικειμένων εναντίον της αστυνομίας κατά το περιστατικό (σειρά 19). Και στις τρεις περιπτώσεις επανεισάγεται ως ενδεχόμενο σενάριο η βίαιη συμπεριφορά από την πλευρά του αποδέκτη ο οποίος ερωτάται τέσσερις

¹ Για τα μεν πρώτα οφείλω να ευχαριστήσω τους δικηγόρους Νίκο και Ζωή Κωνσταντοπούλου. Το δεύτερο αναρτήθηκε στο You Tube (http://www.youtube.com/watch?v=CfSB_XchpPko-feature=player_embedded) από όπου και το απομαγνητοφώνησα.

² Βλ. τα αρνητικά σχόλια για τη στρατηγική Κούγια σε όλα σχεδόν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατά την περίοδο διεξαγωγής της δίκης, καθώς και την αυτούσια μετάφραση και δημοσίευση της συνέντευξης Mc Intyre από την Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (Εψίλον 16/1/2011, σελ 32-33), υπό τον τίτλο «... και ο Τζόντι που ζευτέλισε το BBC».

³ Το πρώτο μετά την έναρξη και το τελευταίο πριν το κλείσιμο της συνομιλίας.

φορές (σειρές 9, 11, 19, 25) αν όσα λέχθηκαν ισχύουν και αν ο ίδιος συμμετείχε στη ρίψη αντικειμένων. Αντίστοιχες είναι οι επιλογές του δημοσιογράφου στις βεβαιωτικές εκφορές οι οποίες έχουν προσλεκτική ισχύ αιτήματος για επιβεβαίωση/ απόρριψη (σειρές 11, 25 και 27).

Αν και κατά το μεγαλύτερο μέρος της συνέντευξης ο συνεντευξιαζόμενος ανταποκρίνεται κατασκευάζοντας την ταυτότητα του συνεργατικού συνομιλητή μέσα στο πλαίσιο του θεσμικού του ρόλου (σειρές 4, 6, 8, 12, 20, 22, 24, 30), στις σειρές 10 και 28 απαντά με άμεσα απειλητικές για το πρόσωπο του συνομιλητή του λεκτικές πράξεις, με τις οποίες ευθέως αμφισβητεί την ουδετερότητα και την αντικειμενικότητά του αλλά και την αντικειμενικότητα του μέσου στο οποίο προβάλλεται η συνέντευξη (*είναι γελοίο/ εκπλήσσομαι που το κάνετε/ όλη αυτή η επιχειρηματολογία είναι εντελώς γελοία*). Επίσης, κατά περίπτωση επαναδιαπραγματεύεται τα όρια των θεσμικών ρόλων συνεντευκτή/ συνεντευξιαζόμενου εισάγοντας νέα θεματολογία (σειρές 14, 16/18, 20, 28) και απευθύνοντας ερωτήσεις στο δημοσιογράφο (σειρές 26, 28 αντίστοιχα: *Πιστεύετε πραγματικά ότι ένας άνθρωπος με εγκεφαλική παράλυση...! Θεωρείτε ότι θα μπορούσα, καθ' οιονδήποτε τρόπο, καθισμένος στο καρότσι μου να αποτελέσω πραγματική απειλή...*), με τις οποίες εμμέσως αμφισβητείται είτε η οξύνια είτε η καλή προαίρεση του. Μέσω αυτών προβάλλει αντίσταση στην προτεινόμενη από τον συνεντευκτή εναλλακτική αφήγηση, σύμφωνα με την οποία ο ίδιος κινήθηκε επιθετικά εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων. Επίσης, παρά το γεγονός ότι κατά κύριο λόγο οι συνεντευξιαζόμενοι επιτίθενται στην προβαλλόμενη άποψη και όχι στον εκφραστή της (Clayman & Heritage 2002: 165), ο Mc Intyre μετακινείται από την θέση της συνεργατικότητας, σε αυτή της άμεσης αμφισβήτησης της ουδετερότητας και της αντικειμενικότητας τόσο του δημοσιογράφου όσο και του μέσου.

2.2 Η δίκη Γρηγορόπουλου⁴ (Παράρτημα 2)

Η υπερασπιστική στρατηγική των συνηγόρων υπεράσπισης στη δίκη Γρηγορόπουλου βασίζεται στη απόπειρα τεκμηρίωσης της βίαιης συμπεριφοράς, μέσω της κατασκευής της ταυτότητας του μέλους αριστερών- αναρχικών ομάδων, των μαρτύρων κατηγορίας, οι οποίοι ήταν είτε συνομήλικοι και φίλοι του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου, είτε αυτόπτες μάρτυρες που παρακολούθησαν τα γεγονότα ως κάτοικοι της περιοχής ή πελάτες κοντινών καφετεριών (απόσπασμα 2: *Για μας ο Αλέξανδρος Γρηγορόπουλος ήταν αναρχικός...*/ απόσπασμα 1: *...οι ανωτέρω είναι μέλη οργάνωσης που λέγεται Νεολαία Κομμουνιστικής Απελευθέρωσης*). Το γεγονός της παρουσίας των εν λόγω μαρτύρων- αλλά και του ίδιου του θύματος- στην περιοχή των Εξαρχείων (απόσπασμα 4: *Ποιο είναι το σημαντικό, το γοητευτικό, που παιδιά της ηλικίας μου από άλλες περιοχές της Αθήνας, τη Φιλοθέη, το Ψυχικό, έρχονται εκεί στα Εξάρχεια...*), και η επικοινωνία κάποιων εξ αυτών με τη δικηγόρο Ιωάννα Κούρτοβικ (απόσπασμα 3: *...η δικηγόρος Κούρτοβικ... είναι δικηγόρος των αντιεξουσιαστών*) συνεισφέρει ως τεκμηρίωση της υποτιθέμενης βίαιης συμπεριφοράς τους. Οι *συνεπαγωγές* (→) (οι αντίδικοι είναι μέλη της οργάνωσης Νεολαία Κομμουνιστικής Απελευθέρωσης, → οι αντίδικοι είναι άτομα που λειτουργούν εκτός πλαισίων νομιμότητας) και οι *προϋποθέσεις* που ενεργοποιούνται (στα Εξάρχεια επικρατεί ανομία (στερεότυπο)/ υπάρχει κάτι που έλκει τα παιδιά εκεί (προϋπόθεση)→ τα παιδιά έλκονται από την ανομία), λειτουργούν ως έμμεση αιτιολόγηση της βίας που ασκήθηκε από την πλευρά των κατηγορουμένων αλλά και ενδεχόμενη δικαίωσή της.

Οι αντίδικοι αντιστέκονται σε αυτές τις κατασκευές άμεσα (απόσπασμα 2: *...η υπεράσπιση επιχειρεί να μεταφέρει αντιπαράσταση αντιεξουσιαστών με την αστυνομία/ απόσπασμα 5: Δεν έχω συμμετάσχει σε αντιεξουσιαστικές εκδηλώσεις, ούτε εγώ ούτε ο αδελφός μου. Ζω σε μια συγκροτημένη οικογένεια.*), αρνούμενοι τις προϋποθέσεις και τις συνεπαγωγές τους (τα άτομα που ανήκουν σε δυσλειτουργικές οικογένειες συμμετέχουν σε αντιεξουσιαστικές οργανώσεις/ εκδηλώσεις και έχουν βίαιη συμπεριφορά→ το θύμα και οι μάρτυρες κατηγορίας είναι τέτοια άτομα). Αντίστοιχα, αντιστέκονται στην εκδοχή της θεωρίας της συμμετοχής τους σε συνομοσία του φερόμενου ως αντιεξουσιαστικού χώρου ώστε να προκαθορίσουν το αποτέλεσμα της δίκης (δηλώσεις Κούγια, αποσπάσματα 1 και 3), αρνούμενα έμμεσα το σενάριο της εκ των προτέρων συνεννόησης με συνηγόρους των αντιδίκων (απόσπασμα 3: *Δεν έχω δει καν την δικηγόρο Κούρτοβικ, δεν την γνωρίζω προσωπικά. Ζήτησα το τηλέφωνό της και μου το έδωσαν*). Επίσης, αντιστέκονται στην ενεργοποίηση της προϋπόθεσης ότι ο χώρος των Εξαρχείων, ως περιοχή στιγματισμένη από συμβάντα βίας, ασκεί έλξη σε νεαρά άτομα, τα οποία, ως εκ τούτου, έλκονται από τη βία, με συνακόλουθη συνεπαγωγή την εκτός ορίων νομιμότητας συμπεριφορά τους (απόσπασμα 4: *Ποιο είναι το σημαντικό, το γοητευτικό, που παιδιά της ηλικίας μου από άλλες περιοχές της Αθήνας, τη Φιλοθέη, το Ψυχικό, έρχονται εκεί στα*

⁴ Τα κείμενα 1-5 αποτελούν αποσπάσματα των επίσημων πρακτικών της δίκης Γρηγορόπουλου/ Πρωτοδικείο Αμφισσας/ Πρακτικά και Απόφαση Δημόσιας Συνεδρίασεως Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Αμφισσας, Αριθμού απόφασης 14-73/2010.

Εξάρχεια και κάθονται σε μια τέτοια εσοχή που μου δείχνετε, δεν μπορώ να καταλάβω στην ερώτησή σας, δεν χρειάζεται να σε γοητεύει κάτι για να πας εκεί.).

3. Συζήτηση/ Συμπέρασμα

Όπως προκύπτει από τις συνομιλιακές επιλογές των συμμετεχόντων (με δεδομένους τους περιορισμούς που θέτει ο τρόπος συγγραφής του κειμένου των πρακτικών μιας δίκης), τόσο στην περίπτωση της συνέντευξης Mc Intyre όσο και στην περίπτωση της δίκης Γρηγορόπουλου, η πολιτική ταυτότητα των μαρτύρων/ συνεντευξιαζόμενου αποτέλεσε διαρκές διακύβευμα. Με την προσπάθεια κατασκευής αντιεξουσιαστικών, και άρα αξιωματικά παραβατικών, ταυτοτήτων, μέσω των ερωτηματικών εκφορών που επιλέχθηκαν, επιχειρήθηκε ο επιμερισμός των ευθυνών ανάμεσα σε θύτες και θύματα. Αυτός στηρίχθηκε σε εναλλακτικές αφηγηματικές κατασκευές της βίαιης συμπεριφοράς των ερωτώμενων, κατά κύριο λόγο μέσω των βεβαιωτικών διακειμενικών αναφορών σε πολιτικές ταυτότητες και ενδεχόμενες ενέργειες (που εισάγουν ή εμπεριέχονται στην ερωτηματική εκφορά), τις οποίες οι συμμετέχοντες καλούνται είτε να επιβεβαιώσουν είτε να αρνηθούν. Τόσο ο Mc Intyre όσο και οι αντίδικοι στη δίκη Γρηγορόπουλου, στις απαντητικές τους συνεισφορές, αντιστάθηκαν σθεναρά στα προτεινόμενα σενάρια και τις συνεπαγωγές τους, κατά περίπτωση με τρόπο απειλητικό για το πρόσωπο του συνομιλητή τους.

Όπως διαφαίνεται από τα κείμενα που εξετάστηκαν, η πολιτική δημοσιογραφική συνέντευξη και η διαδικασία εξέτασης μαρτύρων στην ποινική δίκη παρουσιάζουν σημαντικές αναλογίες ως προς τη δομή και τη στόχευση του παραγόμενου λόγου. Τα συνομιλιακά ζεύγη των ερωταπαντήσεων αποτελούν το βασικό μέσο συγκρότησής τους και στα δύο θεσμικά περιβάλλοντα. Εντοπίζονται αναλογίες σε ότι αφορά τα συνομιλιακά δικαιώματα των συμμετεχόντων. Και οι δημοσιογράφοι, όπως και οι συνήγοροι, θέτουν τις ερωτήσεις τις οποίες οι συνεντευξιαζόμενοι και οι μάρτυρες καλούνται να απαντήσουν. Και στα δύο περιβάλλοντα υπάρχει ελάχιστη δυνατότητα αντιστροφής αυτών των ρόλων. Σε ότι αφορά τα συγκεκριμένα περιστατικά, τα οποία συνδέονται με ιδεολογικές αντιπαραθέσεις, στερεότυπα και ταυτότητες νομιμότητας/ παραβατικότητας, δημοσιογράφος και συνήγορος επιχειρούν μέσω των ερωτηματικών τους εκφορών την κατασκευή εναλλακτικών σεναρίων και ταυτοτήτων για τους θεσμικούς συνομιλητές τους. Παρότι τα δύο είδη δημόσιου λόγου διαφέρουν σημαντικά ως προς την πλαισίωση και τη συγκρότησή τους, η ανάλυση των παραγόμενων κειμένων επιβεβαιώνει την αρχική υπόθεση για αναλογίες και αναδεικνύει την ανάγκη περεταίρω συγκριτικής ανάλυσης ώστε να μελετηθούν ζητήματα που αφορούν τη συγκρότηση και τη λειτουργία του δημόσιου λόγου στο πλαίσιο των δημοσιογραφικών και δικανικών πρακτικών. Ζητούμενο επίσης, είναι η κριτική προσέγγιση των κειμένων που αποτελούν όχι μόνο το παραγόμενο αλλά και το μέσο υλοποίησης των θεσμών που τα πλαισιώνουν.

Βιβλιογραφία

- Clayman, Steven, and Heritage, John. 2002. *The News Interview. Journalists and Public Figures on Air*. Cambridge: CUP.
- Ehrlich, Susan. 2010. "Rape victims. The discourse of rape trials". In *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*, edited by Malcolm Coulthard and Alison Johnson, 265-280. London: Routledge.
- Heffer, Chris. 2010. "Narrative in the trial. Constructing crime stories in court". In *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*, edited by Malcolm Coulthard and Alison Johnson, 199-217. London: Routledge.
- Holt, Elizabeth, and Johnson, Alison. 2010. "Socio-pragmatic aspects of legal talk: police interviews and trial discourse". In *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*, edited by Malcolm Coulthard and Alison Johnson, 21-36. London: Routledge.
- Kompter, Martha L. 2006. "From talk to text: The interactional construction of police record". *Research on Language and Social Interaction*, 39(3): 201-228.
- Matoesian, Gregory. 2005. "Nailing down an answer: Participations of power in trial talk." In *Discourse Studies* 2005 7: 733. London: Sage Publications 733-759. <http://www.dis.sagepub.com/content/7/6/733>
- Tracy, Karen, and Robles, Jessica. 2009. "Questions, questioning, and institutional practices: An introduction". In *Discourse Studies* 2009 11: 131. London: Sage Publications 131-154. <http://www.dis.sagepub.com/content/11/2/131>

Παράρτημα 1

Η συνέντευξη του Jody Mc Intyre στο BBC⁵

1. J: ...And we can speak to Jody Mc Intyre now who is in our Westminster studio. Good evening to you.
2. M: Good evening.
3. J: Could you just explain what happened to you?
4. M: Well during the demonstration I was attacked by and pulled out of my wheelchair by the police on two occasions. The footage that you have shown is of the second incident. One of the policemen who had dragged me down the road in the first incident obviously recognized me, came running over, pushed me out of my wheelchair onto the road and then dragged me across the road=
5. J: =Ok. The police say you haven't made any kind of complaint. So why not?
6. M: I haven't made a complaint yet but I'm in contact with a lawyer and I will be doing so.
7. J: We(II) it's been a few days since this happened. Why-why haven't you complained before?
8. M: Because I wanted to consider my options before taking that step.
9. J: E, there's a suggestion that you were rolling towards the police in your wheelchair-e. I-is that true?
10. M: I think to try and justify a police officer pulling a disabled person out of a wheelchair and dragging them across the co-concrete road is quite ridiculous and I'm surprised that you've just tried to do so.
11. J: So are you saying that's not true. You were not wheeling yourself towards the police?
12. M: Well I can't physically use my wheelchair myself. My brother was pushing me. I think it's quite obvious from the footage that I was one hundred per cent not a threat to anyone.
13. J: A: In the Observer newspaper you were described as a cyber radical and you were quoted as saying that you want to build a revolutionary movement and that can only happen through direct action on the streets. Do-do you classify yourself as a revolutionary?
14. M: I don't classify myself as anything but I think we all have the right to fight against what the government are trying to do. They are trying to create a two <gear> education system whereby only the rich will be able to afford a university education. That is something that I think we should all be fighting against.
15. J: Now the police have said that they have referred this incident to the Directorate of Professional Standards. Em-what's your reaction to that?
16. M: I don't have a reaction but I will be making a complaint in the near future. I would say it's very important not to see this as an isolated incident. This is the police's role at demonstrations. To incite and provoke violence. They've done it in the past and they are continuing to do it now. I'm not the real victim here. The real victims are the students like Alfie Meadows who is in hospital within an inch of his life after a policeman struck him on the head with a [<xx>]=
17. J: [But I-but I]
18. M: =and he needed emergency brain surgery. Now imagine if it was Prince Charles or Camilla or a police officer who had been within an inch of their life. [How that//]
19. J: [But I have] to say I was- I was- I was in Parliament Square covering that demonstration and I saw protesters throwing a-a-lots of rock at the police throwing missiles various missiles a-at the police. Were you throwing anything at all at the police during that day?
20. M: I wasn't throwing anything at the police during that day or during any other demonstration. But what is clear is that the media are now trying to distract the public from the real issue. The real issue is the cuts the government are makin [and not <xxx>//]
21. J: [Were you were you] harmed were you harmed in any way well in that incident with the police [on that day?]
22. M: [Well not] in that/ if-if the incident that has been shown. There is also another incident around forty five minutes earlier when a police officer struck me with a <baton> on my left shoulder and yes that did cause some injury.

⁵ Σύμβολα απομαγνητοφώνησης: /: self-repair, //: interruption, (:): pause, ((): extralinguistic information, underlined segments: high pitch, =: latching, []: simultaneous speech, <x>: unintelligible segment

23. J: And why then do you think, if you are saying that the police picked on you twice, why do you think they did?
24. M: I have no idea. I-I mean to make one suggestion, I think, in the second incident at least, I think there's a clear element of trying to provoke other protesters into violence. Certainly, I see myself as equal to anyone else but I do understand that I could be perceived as more vulnerable, so I think there was an element of trying to provoke violence from other [people]
25. J: [And you] didn't shout anything e-provocative or throw anything that would have induced the police to do that to you?
26. M: Do you really think a person with cerebral paralysis in a wheelchair can pose a threat to a police officer who is armed with weapons?
27. J: But you do say that you-you are a revolutionary.
28. M: Tha-that's a word. That's not physical action that I've taken against the police officer. That's a word that you are quoting from a website. But I'm asking you. Do you think I could've in any way posed a physical threat from the seat of my wheelchair to an army of police officers armed with weapons. This whole line of argument is absolutely ludicrous because you are blaming the victims of violence for that violence. In fact it reminds me a lot of the way the BBC report on the Pa-palestinian conflict [wher//]
29. J: [When] when are you gonna make your complaint to the police then?
30. M: I will be making my complaint very shortly. In the near future.
31. J: Ts. Ok. Jody Mc Intyre thank you very much for your time. Thanks for talking to us this evening.
32. M: Thank you.

Παράρτημα 2

Αποσπάσματα πρακτικών της δίκης Γρηγορόπουλου

(1) Δηλώσεις Κούγια

Για μας ο Ρωμανός δεν έρχεται γιατί συνεργάζεται με επικίνδυνο κύκλωμα που έχει καθορίσει από την αρχή την τύχη αυτής της δίκης. Σας αναφέρω ότι Μ. Παρασκευή έφθασε στο γραφείο μου μια επιστολή από δικηγόρο Αθηνών που μας έδινε συγκλονιστικά στοιχεία που αφορούν τους Ζέρβα, Παπαδημητρίου Λίλα, Τσελέντη, Τσιμπιζίδη, τον Ρωμανό και το θύμα. Μας οδήγησε σε ιστοσελίδες και βρήκαμε ότι οι ανωτέρω είναι μέλη οργάνωσης που λέγεται Νεολαία Κομμουνιστικής Απελευθέρωσης.

(σελ. 229/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Αμφισσας)

(2) Δηλώσεις Κωνσταντοπούλου/ Κούγια

Έλαβε το λόγο η συνήγορος πολιτικής αγωγής Ζωή Κωνσταντοπούλου η οποία δήλωσε τα εξής: Ζητάμε να αναφέρει ο συνήγορος υπεράσπισης τον συντάκτη των κειμένων αυτών και την πηγή των συγκεκριμένων εντύπων, καθόσον αυτά που προσκομίζει είναι ανώνυμες καταχωρήσεις, όποιος δε προσκομίζει τέτοια έγγραφα, ένα χρόνο μετά το θάνατο του Αλέξανδρου, αυτό το οποίο επιχειρεί, είναι να μεταφέρει αντιπαράσταση αντιεξουσιαστών με την αστυνομία. Ήταν αντιεξουσιαστής ο Αλέξανδρος Γρηγορόπουλος; Αν τον θεωρεί αντιεξουσιαστή η υπεράσπιση να μας το πει.

Έλαβε το λόγο ο συνήγορος υπεράσπισης Αλέξιος Κούγιας ο οποίος δήλωσε: Για μας ο Αλέξανδρος Γρηγορόπουλος ήταν αναρχικός, το είπαμε αυτό από την πρώτη μέρα της δίκης.

(σελ. 376-377/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Αμφισσας)

(3) Κατάθεση Βαλιάντζα

Φεύγοντας, ακολουθούσα τον Κουζέλη προς τα συμβατικά αυτοκίνητα για να πάμε στη ΓΑΔΑ να καταθέσω, έγινε ένα επεισόδιο εκεί και ο Κουζέλης με άφησε χωρίς να πει τίποτα. Δεν με πήραν μαζί τους, με άφησαν εκεί και έφυγαν. Τηλεφώνησα στην δικηγόρο Κούρτοβικ και της είπα τι έγινε και ότι θέλω να καταθέσω αυτά που είδα, γιατί οι αστυνομικοί με παράτησαν και έφυγαν και να κανονίσει να πάω να καταθέσω στον ανακριτή. Δεν έχω δει καν την δικηγόρο Κούρτοβικ, δεν την γνωρίζω προσωπικά. Ζήτησα το τηλέφωνό της και μου το έδωσαν.

(σελ. 53/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Αμφισσας)

Ο συνήγορος υπεράσπισης του πρώτου κατ/νου Αλέξιος Κούγιας αφού έλαβε το λόγο δήλωσε: Προσφεύγω στο Δικαστήριο κατά της διάταξης της διευθύνουσας (Πρόεδρου) που μου απαγόρευσε την ερώτηση, γιατί ήλθε η μάρτυρας σε επαφή με την δικηγόρο Κούρτοβικ, και υποβάλω προς το δικαστήριο αίτημα, όπως μου επιτραπεί η ερώτηση προς την μάρτυρα, για το ποιος της έδωσε το τηλέφωνο της δικηγόρου Κούρτοβικ, αν γνωρίζει ότι η δικηγόρος Κούρτοβικ είναι συνήγορος του Ρωμανού, αν γνωρίζει ότι αυτή είναι δικηγόρος των αντιεξουσιαστών.
(σελ. 54/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Άμφισσας)

(4) Κατάθεση Τσελέντη (ετών 16)

Ποιο είναι το σημαντικό, το γοητευτικό, που παιδιά της ηλικίας μου από άλλες περιοχές της Αθήνας, τη Φιλοθέη, το Ψυχικό, έρχονται εκεί στα Εξάρχεια και κάθονται σε μια τέτοια εσοχή που μου δείχνετε, δεν μπορώ να καταλάβω στην ερώτησή σας, δεν χρειάζεται να σε γοητεύει κάτι για να πας εκεί. Δεν ξέρω τι τα τραβάει εκεί. Στη Τζαβέλα δεν υπάρχει μαγαζί που να πουλάει σάντουιτς, υπάρχουν στη Κωλέτη και Μεσολογγίου.
(σελ. 207/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Άμφισσας)

(5) Κατάθεση Τσιμπιτζίδη (ετών 18)

Δεν έχω συμμετάσχει σε αντιεξουσιαστικές εκδηλώσεις, ούτε εγώ ούτε ο αδελφός μου. Ζω σε μια συγκροτημένη οικογένεια.
(σελ. 75/1310 των υπ. αριθ. 14-73/2010 του Μ.Ο.Δ. Άμφισσας)